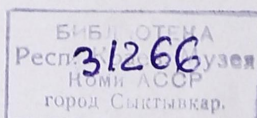

K-12
31266

L . K A Ş Ş I Ğ B U Ğ U N Ÿ Ş J A S

O G I Z - D E T G I Z
1 9 3 5

Kalendarikjas

Najə vəli læšaləməñ oləñb ɲoɻəñ: Marta, Avgust, Majja da Juɻik. Čelad sadjəñ najəs suisñb Kalendarikjasəñ. Əd mart təɻb i avgust təɻb em. I maj təɻb eəe em daj Juɻikəd munə juɻ təɻb vɻə-zə. Taronda i suəñb najəs: Kalendarikjas.

Marta da Avgust Berg ɲevazəñ voisñb Germanijaəb. Naləñ vaɻb vəli ɲemeckəj inzəɲer. Sijə vois mijanə vɻ masinajas læšədnə. A Bugrov Majjaləñ da Juɻiklən vaɻb vəli raboçəj masinist. Sijə uzalis vɻ masina vɻəñ. Fabrikaas sijə vəli medbur udarɲik.

Табс сьиб сетиснь билет мај пєрвој лунə ветльнь Гəрд плəсєад вьлə. Бугров јорт кəсјьсис воштнь аскədьс Јуликəс. Калєндарикјас тəkətə зькə ез вонь тапонда.

— Те ветлан Гəрд плəсєад вьлад?— јуалə Јуликьс Marta.

— Да,— воца визə Јулик,— ме ваћкəd мунa Гəрд плəсєад вьлə.

— Seni paradnəј лəə?— Јуалис Avgust.

— Абу paradnəј. Paradnəјьд овлə əзəс керкашəн вьлə ретнь,— суə Јулик,— a Гəрд плəсєад вьльн лəə гəрдarmeјeчјаслən parad. Seni Vorosilov лəə. Буџоннəј дај ставньс лəəнь. Ме лəə дај.

— Ме еə лəə. Mem okota-zə,— горədис Majja.

— Ньвјастə parad вьлад оз лезнь,— скəра suis Јулик.

— Lezasнь,— зизəвтис Majja.

— Oz, оз лезнь.

— Lezasнь, lezasнь...

Калєндарикјас бзгəм сьə котəрəн локтис Шима тət, вєшкəd-льсьс.

— Мьјнə лəинньд?— јуалə Шима тət.

— A мьјəс-нə Јуликьс суə, менə-рə parad вьлас оз лезнь?

— Куəм сєəм parad вьлə?— сензə Шима тət.

Калєндарикјас вьстəлəнь. Шима тət шєрəктис.

— Нинəм, мед суас. A ми ашньм садјьн сєəм parad вəчəм, зик-zə Гəрд плəсєад вьльн коџəс. I вəлајас (кавалєрија), i рexota лəə, i Буџоннəј лəə. Вьдтор лəə. Вьдтор лəə. Став Калєндарикјасьс лəəнь.

— Saldatјас лəəнь дај?— јуалəнь Bergјас.

— Mijan абу saldatјас, mijan гəрдarmeјeчјас!— воца горədиснь Бугровјас.

— A kodi бьдзьк: гəрдarmeјeч али миљиционер?— јуалис Avgust.

— бьдзькьс морак,— suis Majja.

— Медььдьс лəтчик,— рькьстис Јулик.

— Ен вензəј, Калєндарикјас,— лəнтədис најəс Шима тət.— Mijanьн ставьс зєв коланəəс: i гəрдarmeјeчјас, i миљиционерјас, i моракјас, i лəтчикјас.

Kaļendarik Budonnəj ordn

Vəli munə parad. Gərd pləsead vьлн sulalə Gərd armija. Vəli maj pervoj lun. Iz eурədjās vьлн sulaləнь medbur udarņikjas, najə sulaləнь Kremļ şten pələn. A nakəd eəe sulalə Bugrov jort. Bugrov peļpom vьлн vozaşəmən pukalə Julik. Sьл okota adzьvнь Budonnəjəs. Sijə kьpədçьvlə da vizedlə gəgər. A gəgərьs sulalə vojska. Julikь tajə pervojəsə kazitçis ьзд vez lug kod. No sijə vəlινь ņuzviz kartuza pograniçņikjas. Nakəd ortçən tьrəma gərd zoriçjasən ьзд plast. Tajə sulaləнь osovəj vojska, gərd kartuzaəş. Naverdə vьттə lьm uşəma: sulaləнь jezьd jura morakjas. A vozьnzьk zirdaləнь, jugjaləнь, voļaləнь proletarskəj divizijalən stalnəj kaskajasьs (slomjasьs).

Drug stav vojskaьs ətrьrjə gorədisнь „ura“. Kremļ vorotaьs verzəma vələn petis Vorosilov jort. Sijə zdorovajtçis Gərd armija-kəd. „Zdrasşte!“ — ətrьrjə voçavizis armija.

— Çələm! Viza loan! gorədis eəe Julik, — no sijəs ņekod ez kьv. Drug Julik povzis. Sijə murtsa ez uş vaţ peļpom vьvşьs. Julikь kazitçis, vьттə ņebesəьs da muьs zuraşisнь əta mədьskəd, voça ki klopkig moz. Tajə lьjis Kremļsa puska. Şo da ətçьdьs lьjisнь pus-kajas. Şo da ətçьdьs zurьstçis ņebesəьs muas. Seşsa pləsead səras petisнь şo dirizor, şuts varavaneik da kьk şuts truvaç. Medьзд dirizorьs — kapelmejşter — kajis tumba vьlə. Paradьslən medьзд komandirьs leptis savļasə. I medьзд kapelmejşterьs aşşьs vedçə. I şo dirizor leptisнь aşşьньs vedņьsə.

— Torzestvennəj mars! — gorədis medьзд komandirьs.

— Torzestvennəj mars! — mədrəv suisнь stav kamaņdirjasьs pləsead vьлн.

— Şagom mars! — komandujtis medьзд komandirьs da əv-tьstis savļanas. Stav komandirьs mədrəv suisнь komandasə. A mədьзд dirizorьs əv-tьstis vednas da şo dirizor vəçisнь sijə-zə.

Paşkьd Gərd pləsead səgьn,

Orkestrьn vorsнь voşçəm vəgьn —

Marsən mədədçis pexota,

Sarkədçьнь kutis „moto“.

Къвтѣнь дѣризавлѣяс,
 Зѣрдальнѣ савлѣяс:
 Кършсѣ кавалѣрѣя,
 Бѣршѣс артиллерѣя,
 Турѣнѣ еѣ танкѣяс,
 Таѣанкаѣн — пулемѣтѣяс,
 Нѣвесаѣн самолѣтѣяс.
 Зѣрдальнѣ палѣн бордѣяс.
 Бѣзд штрѣлѣѣ ѣукѣр моѣ
 Мургѣ уна бомбовоѣ...
 Вѣнѣс ставѣс вѣргѣ, сѣвгѣ

Setѣ, кѣни Vorosilov,
 Кѣни Bluxer da Budonnѣj
 Streѣajtѣнѣ баталлонѣяс.
 Armѣя мунѣ парадѣн
 Sѣрша-вѣрша лѣшѣд радѣн,
 Vѣлаѣяс i podaѣяс,
 Tankѣяс i masinaѣяс...
 ... Gogѣdnѣ okota tazѣn:
 „No mѣj, vrag, adzan?!“
 A sešša:
 „Sija zѣ meša!“

Drug Julik adzis, kѣzi Leņin mavzolej dorѣn sulalѣnѣn kueѣm-
 kѣ gospodajjas da oficerjas. Gospodaѣs sapkaalѣmaeš cilindrjas.
 Oficerjasѣs muņdiraēš da epoletjasaēš. Taēem gospodajastѣ da
 oficerjastѣ Julik adzѣvlis sѣmѣn kartinajas vѣlѣš.

— Ваѣ, — јualѣ гушѣник Julik, — ваѣ, а мѣјла нѣ најѣс оз
 нуѣ?

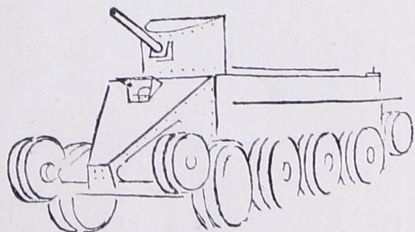
— Кѣтѣ? — ѣјмискѣд ваѣс.

— Miļicijaѣ kѣt, — suis Julik.

— Kodѣs? — јualѣ ваѣс, — kodѣs miļicijaas?

— A so esija geņeraljassѣ da kapitalistjassѣ.

— Julik, најѣ гѣštjas, zagraniѣasa posoljas. Med најѣ
 vizѣdlasnѣ da vištalsnѣ stav stranajasѣslѣ, kueѣm јon loi mija
 ѣrd armijaѣnѣm. Gѣgѣrvoin?

Budonnəj Kalendarikjac ordən

Askinas Budonnəj loktis sijə fabrikaas, kəni uzalənə kalendarikjaslən vaɽjasə. Fabrikaə zev vura uzalis da Şemen Mikajloviç Budonnəj loktis setçə çoləmanvə udarnikjasəs. Sijə petis avtomobilə. Udarnikjas çukərtçisnə klubə. Budonnəj vištavlis reç udarnikjasə.

Drug scena vələ petisnə Kalendarikjas: Marta da Majja. Najə neuna poləstənə vəli. zev una jəzə da.

— Budonnəj jort!—suis Majja da lənis.

Me—Budonnəj,—suis Şemen Mikajloviç.

— Budonnəj dad, Şima tət...—zavoditis Marta, no Majja torkis sijəs:

— Mi, çelədjəs, stavən koram tenə loknə mijanə gəşitnə, çeləd sadjə. Seni mijan loə parad.

— Mijan parad vələ i pəvjasəs kutašnə leznə,—şujəstis Marta.

— Mi kəsjam, med mijanən vəli zvəl praməj Budonnəj.

— No, jortjas,—suis Budonnəj,—kor çeləd korənə, pəksəpə og vermə. Şetçə. Muna. Munaməj. Nuədəj.

Budonnəj voštis kijasədəs Kalendarikjasəs. Klubəş najə petisnə vələ. Uliç tər çukərtçisnə, kor adzisnə Budonnəjtə. Gorzəpə kutisnə:

— Budonnəj, Budonnəj loktə!

Kalendarikjas vodera nuədəpə Şemen Mikajləviçəs kiədəs.

A na vərşə nəzjənikən, kasajtig tərji, eəe munis Budonnəjlən avtomobilə.

Tazi najə voisnə çeləd sadjə. Najə pərisnə paradnəj əzəsəd. Şima tət voça petis Budonnəjlə. Çeləd kərealisnə sijəs.

— Dadə, te zvələş Budonnəj?—jualəpə çeləd.

— Zik zvəl,—suis Budonnəj.

— A mɽjla nə avu vəv vələn?

— Tatçə vələd oz tər,—voça vizə Şemen Mikajloviç.

— A mɽjla savləəd, saskəəd avu?

— Собраннə вьльн saskaən oz vetльнь,—suə Budonnəj,— me əd udarnikjaskəd ləşala, druzita, a og vojujt. Zвьл-əd?

— Ok, кьмьн romvik tenad voroтnikad!—suisнь çelad da lьddisнь кькнан vokşanьs ңol romvən.

—A ordenьs кьмьн!—gorədisнь mədjas da lьddisнь ңol Gərd znamja orden.

A şotaki te abu nastojaseəj,—suis upram Avgust.—Nasntəjaseəj Budonnəjьd—svoder geңeral. A geңeralьd əməj kutas vetльнь çelad sadjasti.

— Mijanьн geңeraljasьd abuəş!—sьzisнь çelad.

— Budonnəjьd zik abu geңeral. Sijə Gərd kavalerijaьн me-дьзьдьs?

— Praviñnə,—suis Budonnəj,—molodeçjas ti. A on kə veri-təj, mьj me nastojaseəj Budonnəj, vermannьd vidльнь kət-ңin usjasəs.

Stavnьs sərşa-vərşa vidlalisнь Budonnəjльş usjassə.

— A te şotaki sьkod,—suis Julik.

— Kod kod?

— Kuəəməs kartina vьльн risujtəma...

— Mi tenə risujtlim-zə, Majja i, Avgust i, stavньm.

Kalendarikjas petkədlisнь asşьnьs kartinajasnьsə, Budonnəj jortəs vən vьльн risujtəmnь. Kartinaьs nalən ez zəv miça artmь. Seni Budonnəjlən usjasьs şinşьs petəнь, a kijasьs suņiskod vəs-ңьdəş. Vəльs jonзьkasə vəli çirk vьlə munə. Səmьн romvjasьs ləşьdəş artməmnь.

No Budonnəjль portretjasьd kazitçisнь. Sijə şerəktis da suis.

„Leşьd. Ninəm, kət i oz jonasə mun meləñ. Velalannьd. Zato romvikjasьs stəçəş.“

Çelad regьdən zikəz jortəşisнь Budonnəjkəd. Najə petkədlisнь sьль stav çaçajassə, çelad sadşьs stav komnatajassə, uzlan-injassə, i uzalan zьrjassə, i velədçaninjassə i mьşşaninjassə. A kalendarikjas veşig venzisнь Budonnəjkəd, kodi ьзьdзьk, glavnəjзьk: gərdarmejec, miļicioner, lotçik aļi morak. Budonnəj jort voça vizis siz-zə, кьзи i Şima tət. „Stavnьs koləнь. Nəkod abu glavnəj“.

Sešša zavoditčis parad. Tajə paradəb vėli torja ləšə. Seni učasťvujťisnə stav čeladəb dajkaľendarikjas. A paradnas komandujťis ačəb Budonnəj jort.

Stavnəb vėli zik Gərd pləsead vėlən kod.

„Музыка!“ — suis Šemen Mikajlovič. Šima tət pukšis pianino saja. „Gəštjas“ tribunajas vėlənəš“, — šerəktis Šima tət. I gəštjas — vať-maməb — pukšavlisnə labičjas vėlə šťen pələn. Na pəvsən vėli Bugrov jort.

— A so tajə loə zagraňičnəj posol, — gorədīs Julik da indīs nemeckəj inzeņer Berg vėlə. Inzeņer Berg səglašitčis lonə posolən.

Čeladjas stavən sapkaalisnə gərd zvezdaa budonovskəj sľomjas. Najə voštisnə vorsan vintovkajas da flazokjas.

— Mi — budonovečjas! — gorədīs nə čelad.

— Vidčisəstəj, — šerəktisnə vať-maməb, — loanəb budonovečjas. A əni budonəsjas-na.

Kaľendarikjas vəv vėlə moz pukšalisnə vəra uləsjas vėlə. Tajə vėli gərd kavalerija. Kəsjisnə eəe i Budonnəjlə vərjənlə taəəm vəvsə. Səmlən stavnəb vėli vėvti ičət. Kəmlenkə čelad paštalisnə vorsan protivogazjas. Tajə vėli ximičeskəj polk. Mukədjas pukšisnə kujimən skamja vėlə. Tajə — tankjas. Kojmədjas kərtalisnə gərd krestjas. Tajə — sanitarjas. Pətələkšan əsədīs nə dirizavľlėš da samoľotľėš modeljas.

— Parad, šmirno! — komandujťis Budonnəj. Stavən ləňisnə.

— Napra-vo! — gorədīs Budonnej. Stavnəb bergədčisnə veškəb vėlə. Səmlən Avgust ez gəgərvo da bergədčis sujga vėlə. Janzĩmləb sľən gərdədīs veškəb peľs.

— Kəni tenad veškəb peľəd ludə? — jualə Budonnəj.

— Tani, — suis Avgust da bergədzis setčə, kəni vėli ludə veškəb peľs.

— K ceremonjalnomu marsu! — komandujťis Budonnəj da puktis kisə kəzər dinas. — Na dĩstanciju v tri stula, ravneņije na pianino, sagom... mars!

Şima tət kutis vorsnə Budonnəjləş mars. „Mi təvpoz izsə pərtam seki zarniə“... kutisnə şəvnə çelad. I zavoditçis parad.

Pexota marssə panis.
Kələ murgəm tani,
Bəttə kavalərija,
Bəttə artilərija.
Munənlə radən,
Kəz armija paradən.
Əti... kək...
Şujga.

— Ləşda munannə!— gorədis Budonnəj jort.

— Sluzitam uzaləş jəzlə!—voça vizənlə çelad.

Juñiklə vəli Gərd pləsead vəylə dorəşna inşeresnəjzək.

Skaçmunə uləsjas vəylə Kalendarikjaslən koñnica. Mumənlə tankjas-skamjajas. Gərmədə mars. Voşlalənlə ximikjas da sañitarjas. Dəvkjalənlə flagjas. Kaçajtçə dirizav|. „Ura“ gorzənlə çelad. Bañmam çetçisnə mestaşənləş. Najə eəe „ura“ gorzənlə da kəkenaçənlə.

I Budonnəj jort gorzə „ura“ da şetə çəşt.

— Tajə divə!—goraa suis inzəner Berg, kodi vəli posol pərdi.—Tajə divə. Bəzd, vəlikəj gəneeral vəçə aşsə çaçaə ravoçəj çeladlə. Tajə vəvti divə.

— Дивэбс тани һинэм абу,— воҫа суэ Вугров јорт.— Армijaбс
мијанлѣ рэднэј, мијан ҫеладнѣм сѣлѣ асласкод.

— Тајә дивәкод исторijaбс сијән и дивә, мѣј мијанлѣ тани һи-
нэм абу дивэбс,— суис иңзегер.

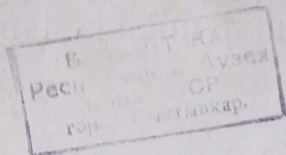
Вудонѣсјас ромшәдәнѣ парад.

М 4 1 6 1

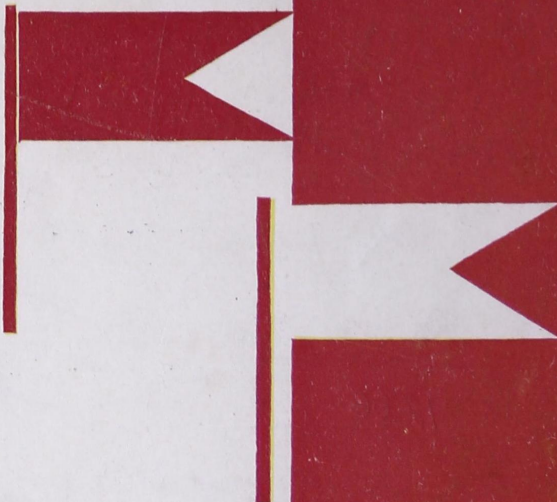
Допыс 75 ш
Цена коп.

Op. 7 коп.

Tajə ɲigaas vištavšə sʲ jʲɪʲʂ, kʲzi
Maj pervoʲed lunə Budonnəj jort volis
čelad sadjə da komandujtis čeladjas pa-
radən, kodʲi vəli gərd pləsead vʲɪʲp tu-
nan voʲennəj parad kod-zə.

В этой книге рассказывается о том,
как т. Буденный 1 мая посетил дет-
ский сад и командовал детским пара-
дом, похожим на военный парад на
Красной площади.

SKOLAƏ PʲRTƏZ ARLʲDA ČELADJASʲ.

Л. КАССИЛЬ
БУДЕНЬШИ
НА КОМИ-ЗЫРЯНСКОМ ЯЗЫКЕ.
ПЕРЕВОД И. ПЫСТИНА.

Редактор А. Заболоцкая
Техн. редактор Е. Гуркова
Сдано в производство 27/VIII-34 г.
Подписано к печати 31/XII-34 г.
Уполн. Главлита Б-39163
Инд. ДН-5. Детгиз № 193
Формат 60×93¹/₈ л. 2 п. л. в 4 краски
Тираж 2000. Заказ № 4920

1-я Образцовая тип. Огиза РСФСР
треста „Полиграфнига“, Москва, Вадовая, 28.